

DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2026-58-122>

УДК: 33.34 (630):338.48(477)

Дубовіч Іон Андрійович

кандидат географічних наук,
професор кафедри економіки, туризму та рекреації,
Національний лісотехнічний університет України
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3719-7957>

Джус Орест Романович

аспірант,
Національний лісотехнічний університет України
ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-8080-409X>

Ion Dubovich, Orest Dzhus

Ukrainian National Forestry University

**ЕКОНОМІКО-ПРАВОВІ ВИКЛИКИ РЕФОРМУВАННЯ
ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ
В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ
ТА РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОГО ТУРИЗМУ****ECONOMIC AND LEGAL CHALLENGES OF REFORMING
THE FORESTRY SECTOR OF UKRAINE IN THE CONTEXT
OF EUROPEAN INTEGRATION AND THE DEVELOPMENT
OF ECOLOGICAL TOURISM**

Анотація. У статті досліджено економіко-правові виклики реформування лісового господарства України в умовах війни, кліматичних змін та євроінтеграції. Обґрунтовано значення лісів як складової природного капіталу, що виконують екологічні, соціальні й економічні функції та створюють передумови для розвитку екологічного туризму. Встановлено, що економіко-правове регулювання, сформоване на основі Лісового кодексу України, не повною мірою відповідає принципам сталого розвитку та екосистемного підходу. Проаналізовано проблеми гармонізації лісового законодавства з нормами ЄС, охорони біорізноманіття та екосистемних послуг, контролю за незаконними рубками, цифровізації управління та залучення громадськості до прийняття рішень. Окрему увагу приділено відновленню лісів, пошкоджених унаслідок бойових дій, адаптації до кліматичних змін і нерівномірній лісистості території. Обґрунтовано необхідність гармонізації національного лісового законодавства з нормами та стандартами ЄС як передумови забезпечення сталого розвитку лісового господарства України.

Ключові слова: лісове господарство, сталий розвиток, екосистемні послуги, біорізноманіття, екологічний туризм, Лісовий кодекс України, гармонізація лісового законодавства з нормами та стандартами ЄС.

Summary. The article examines the current economic and legal challenges of reforming the forestry sector of Ukraine in the context of war, climate change and the country's European integration course. It is substantiated that the forests of Ukraine are an important component of natural capital, perform ecological, social and economic functions, in particular, ensure the preservation of biodiversity, climate-regulating stability and form the prerequisites for the development of ecological tourism. At the same time, it is established that the current system of economic and legal regulation, the basis of which is the Forest Code of Ukraine, does not fully comply with the principles of sustainable development, ecosystem approach and climate-oriented management. Key problems of economic and legal support for the forest sector were analyzed, in particular, insufficient harmonization of national forest legislation with European Union (EU) law, fragmented regulation of biodiversity protection and ecosystem services, imperfection of mechanisms for controlling illegal logging, low level of digitalization of forest management, and limited public participation in decision-making. Attention is drawn to the economic and legal aspects of restoring forests damaged by hostilities, adapting forestry to climate change, preserving virgin and old-growth forests, and the problem of uneven forest cover in Ukraine. The need for a comprehensive update of Ukraine's forest legislation, taking into account EU standards, and the introduction of modern economic and legal instruments to stimulate sustainable forestry, develop ecological tourism, and ensure transparency in forest sector management is substantiated. Special attention is paid to the impact of Russia's full-scale war against Ukraine on the state of forest ecosystems, in particular the problems of restoring damaged forests, demining forest areas and forming

effective economic and legal mechanisms for their restoration. The importance of developing ecological tourism as a component of sustainable forestry management and a tool for increasing the socio-economic stability of the regions of Ukraine is emphasized. It is concluded that the harmonization of national forest legislation with EU norms and standards is a prerequisite for the long-term preservation of forest ecosystems and the formation of a competitive model of sustainable development of the forestry sector in Ukraine.

Keywords: forestry, sustainable development, ecosystem services, biodiversity, ecological tourism, Forest Code of Ukraine, harmonization of forest legislation with EU norms and standards.

Постановка проблеми. Лісове господарство України перебуває у стані глибокої трансформації, зумовленої впливом війни Росії проти України, а також кліматичних, економічних та інституційних чинників. Ліси виконують важливі екологічні, соціальні та економічні функції. Ліси є основою природного капіталу держави, забезпечують збереження біорізноманіття, сприяють стабілізації кліматичних процесів та формують передумови для розвитку екологічного туризму на території лісового фонду України. Водночас сучасні виклики, зумовлені наслідками війни, деградацією лісових екосистем, незаконними рубками, недостатнім рівнем цифровізації управління лісовим господарством та нерівномірною лісистістю території держави, суттєво ускладнюють впровадження принципів сталого ведення лісового господарства.

Особливої актуальності набуває проблема реформування чинної системи економіко-правового регулювання, основу якої становить Лісовий кодекс України. Попри заявлений курс на дотримання засад сталого розвитку, національне лісове законодавство не забезпечує комплексного механізму реалізації екосистемного підходу, інтеграції кліматичних зобов'язань, належного контролю за використанням лісових ресурсів та стимулювання охорони й відтворення лісів. Водночас процес європейської інтеграції вимагає гармонізації лісового законодавства України з нормами та стратегічними документами Європейського Союзу (ЄС), зокрема з Лісовою стратегією ЄС до 2030 року [1], що передбачає впровадження кліматично орієнтованого управління, збереження біорізноманіття, розвиток екосистемних послуг та ін.

Додаткового наукового осмислення потребує взаємозв'язок реформування лісового сектору з розвитком екологічного туризму як інструменту диверсифікації регіональної економіки та підвищення соціально-економічної стійкості територій. Наявна нормативно-правова база не забезпечує достатнього балансу між господарським використанням лісів і збереженням природних екосистем, що стримує формування конкурентоспроможної моделі екологічного туризму відповідно до стандартів ЄС.

Отже, в наш час постає об'єктивна необхідність у проведенні комплексного дослідження економіко-правових викликів реформування лісового господарства України в умовах європейської інтеграції, а також розвитку екологічного туризму

як важливої складової сталого ведення лісового господарства в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукові дослідження щодо проблем реформування лісового господарства України, а також формування та функціонування екологічного туризму здійснюються як вітчизняними, так і зарубіжними вченими. Зокрема, Соловій І.П., Динька П.К. та Гоголь Т.М. [11] звертають увагу на вплив громадянського суспільства на реформування лісового господарства України, підкреслюючи значення інституційних механізмів у формуванні сталих моделей управління, а також необхідність оновлення лісового законодавства в Україні.

Місінкевич А. [8] досліджує правові аспекти реформування лісового законодавства в Україні, актуальність яких обумовлена необхідністю його удосконалення сьогодні та в післявоєнний період.

Ковтун Д. [12] аналізує питання відшкодування шкоди, завданої лісовому фонду України внаслідок війни Росії проти України.

Питання сучасних проблем та перспективи розвитку екологічного туризму в Україні, висвітлено у наукових працях І.В. Замули та Д.Р. Кирилюка [9]. Сучасні тенденції та заходи, що сприяють соціально-економічному розвитку регіонів і функціонуванню екологічного туризму в умовах воєнного стану та в післявоєнний період, проаналізовано у дослідженнях О.І. Табенської та А.М. Прилуцького [12]. Теоретичний аналіз та значення екологічного туризму, а також правові, організаційні й практичні аспекти його розвитку в сучасних умовах України висвітлені у працях В.Л. Остропольського [10]. Світові тенденції розвитку екологічного туризму відображені у працях зарубіжних науковців, зокрема Birgit Steck та інших [13]. Водночас, незважаючи на значний науковий доробок, що сформував ґрунтовну теоретико-методичну основу досліджень та дозволив визначити ключові проблемні аспекти економіко-правових викликів реформування лісового господарства України в умовах європейської інтеграції, питання розвитку екологічного туризму як важливої складової сталого ведення лісового господарства залишаються недостатньо вивченими. Це обумовлює актуальність подальших наукових досліджень у цьому напрямі.

Метою статті є дослідження економіко-правового регулювання лісового господарства України та виявлення системних недоліків лісового законодавства України й обґрунтування науково-

методичних напрямів його вдосконалення з урахуванням принципів сталого ведення лісового господарства, екосистемного підходу, розвитку екологічного туризму та необхідності гармонізації з правом Європейського Союзу.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Ліси на території України становлять важливу економічну складову національного природного капіталу, проте залишаються екологічно чутливою системою і важливим природним ресурсом для суспільства. Ліси виконують не лише природно-ресурсну функцію, забезпечуючи населення деревиною та іншими лісовими продуктами, а й мають важливе значення для підтримання екологічної рівноваги, збереження біорізноманіття, регулювання кліматичних процесів і водного балансу тощо. Лісові екосистеми сприяють поглинанню вуглекислого газу, запобігають ерозії ґрунтів, виконують оздоровчу й туристично-рекреаційну функцію та ін. Водночас варто зазначити, що в наш час ліси України зазнають значного антропогенного навантаження, зумовленого наслідками повномасштабної війни Росії проти України, кліматичними змінами, лісовими пожежами, інтенсивними рубками, незаконною заготівлею деревини тощо [16]. Це призводить до деградації лісових екосистем, зменшення їх продуктивності та порушення природних процесів відновлення. У таких умовах особливої актуальності набуває економіко-правове регулювання спрямоване на впровадження принципів сталого ведення лісового господарства, удосконалення системи державного управління лісовим господарством та посилення еколого-економічного контролю лісового сектору України. Рациональне використання, відтворення та охорона лісових ресурсів мають стати пріоритетом державної екологічної та економічної політики, що сприятиме забезпеченню економічної стабільності, екологічної безпеки та збереження природної спадщини для майбутніх поколінь.

Зазначимо, що на території України особливу цінність становлять лісові масиви Українських Карпат, що є осередками унікальних екосистем і природних комплексів. В Українських Карпатах збереглися унікальні праліси та старовікові ліси, які мають високу природоохоронну цінність і значний потенціал для розвитку екологічного туризму, спрямованого на збереження біорізноманіття та рациональне використання природних ресурсів, в т.ч. лісових. Не менш важливими є ліси Полісся, що виконують, зокрема, водоохоронну та кліматорегулюючу функції, а також степові лісонасадження півдня України, створені для боротьби з ерозією ґрунтів і опустелюванням.

Отже необхідно звернути увагу, що ліси України виконують важливі функції щодо збереження екологічної рівноваги, підвищення стійкості природних комплексів до кліматичних змін та формування підґрунтя для сталого розвитку лісового

господарства регіонів, особливо через розвиток екологічного туризму.

Сталий розвиток лісового господарства передбачає впровадження сучасних методів моніторингу, посилення контролю за використанням ресурсів, розширення природоохоронних територій і активне залучення громад до прийняття рішень у лісовому секторі. Лише за умови поєднання економічних інтересів із принципами екологічної відповідальності та соціальної справедливості, ліси України зможуть і надалі виконувати свої життєво важливі функції для нинішніх й наступних поколінь.

Слід зазначити, що основним нормативно-правовим актом, який регулює сферу лісового господарства в Україні, є Лісовий кодекс України [7].

Зважаючи на стратегічну важливість лісів та євроінтеграційний курс України, виникає необхідність в забезпеченні дієвого економіко-правового регулювання лісового сектору, а також у врахуванні наявних суттєвих прогалин у чинному Лісовому кодексі України. Передусім привертає увагу недостатня інтеграція принципів сталого ведення лісового господарства в систему економіко-правового регулювання [3]. Незважаючи на проголошення принципів сталого ведення лісового господарства [3], окремі положення мають здебільшого декларативний характер і не передбачають чітко визначених практичних механізмів їх реалізації. Відсутні конкретні екологічні, соціальні та економічні індикатори сталості, а взаємозв'язок лісового управління з державною кліматичною політикою залишається недостатньо узгодженим. Це свідчить про відсутність комплексного, цілісного механізму впровадження принципів сталого розвитку у сфері використання, охорони та відтворення лісових ресурсів.

Окремою проблемою в євроінтеграційному процесі України та розвитку екологічного туризму залишається недостатній рівень моніторингу наслідків повномасштабної війни Росії проти України та інших надзвичайних ситуацій.

З огляду на масштабні пошкодження лісів унаслідок бойових дій, пожеж та мінування територій, чинне законодавство України не містить чітких і достатніх норм щодо відновлення зруйнованих лісових екосистем, розмінування лісових масивів, а також запровадження спеціального режиму ведення лісового господарства на деокупованих територіях. Це зумовлює економіко-правову невизначеність та ускладнює процес відновлення лісів в Україні.

Вагомою проблемою й надалі залишається недосконалість економіко-правових механізмів регулювання та контролю за незаконними рубками лісу. Незважаючи на встановлену відповідальність за порушення лісового законодавства, проблема незаконної заготівлі деревини свідчить про недостатню ефективність державного контролю, низь-

кий рівень цифровізації обліку лісових ресурсів, невідповідність санкцій фактичним обсягам заподіяної шкоди, а також про ймовірне дублювання чи розпорошення повноважень між різними органами влади у сфері лісового господарства.

Недостатня увага приділяється й питанням адаптації лісового господарства до кліматичних змін. Попри те що ліси виконують важливу функцію поглинання вуглекислого газу та регулювання клімату, законодавство України не містить чітко визначених адаптаційних норм і не передбачає достатніх стимулів для формування кліматично стійких насаджень, а також не повною мірою узгоджене з міжнародними зобов'язаннями України у сфері кліматичної політики [3].

Особливого значення також набуває економіко-правове регулювання щодо збереження, захисту та охорони пралісів і старовікових лісів, передусім у межах Українських Карпат і Полісся. Економіко-правовий режим цих територій потребує більш чіткого нормативного врегулювання та детальної регламентації, що б забезпечило належний баланс між збереженням унікальних екосистем, упровадженням принципів сталого ведення лісового господарства та розвитком екологічного туризму в цих регіонах, відповідно до стандартів Європейського Союзу.

Проблемним залишається й питання нерівномірної лісистості території України (від 42% лісистості у Карпатах до 5,3% лісистості у Степу [5]), яка становить близько 16% (площа лісового фонду України – 10,8 млн га) за оптимальної 20–24% [4], що є нижчим за середньоєвропейський показник. Середній показник лісистості серед країн Європи складає близько 31%, а найбільші показники у Фінляндії (66%) та Швеції (53%), станом на 2021 рік [14]. Слід зауважити, що впродовж останніх 300–400 років на території України втрачено понад дві третини лісових масивів.

Для досягнення оптимального рівня лісистості передбачалося збільшити її показник до 20% до 2030 року [9]. Проте внаслідок війни Росії проти України реалізація цього плану в установлені строки є малоімовірною. Водночас чинне законодавство України не визначає чіткої довгострокової стратегії реалізації цього завдання, не містить ефективних економіко-правових механізмів підтримки заліснення деградованих земель та не створює належних стимулів для залучення приватних власників до процесів лісорозведення [7].

Недостатньо врегульованою залишається і туристично-рекреаційна функція лісів. Незважаючи на значний потенціал розвитку екологічного туризму, економіко-правове регулювання цієї сфери залишається фрагментарним: відсутні чіткі механізми забезпечення балансу між туристично-рекреаційним використанням лісів і збереженням екосистем, а також належні інструменти щодо

залучення громадськості до планування охорони, захисту, використання та відтворення лісових екосистем.

Отже, чинний Лісовий кодекс України лише частково відповідає сучасним стандартам Європейського Союзу, що базуються на принципах сталого розвитку, кліматичної відповідальності та екосистемного підходу. У Лісовому кодексі України основний акцент зосереджено на збереженні ресурсно-експлуатаційної моделі лісокористування, в межах якої ліс розглядається переважно як джерело деревини, а не як складна природна екосистема, що виконує важливі екологічні, соціальні та економічні функції. Такий підхід не відповідає концепції сталого ведення лісового господарства (sustainable forest management), що є основою лісової політики ЄС і передбачає збалансоване використання лісових ресурсів, збереження біорізноманіття, підтримання екосистемних послуг, забезпечення добробуту суспільства тощо.

Суттєвою прогалиною є недостатня гармонізація Лісового кодексу України з нормами екологічного права ЄС. У національному лісовому законодавстві відсутні чіткі правові механізми інтеграції вимог щодо охорони видів і природних оселищ у практику лісогосподарського планування та відповідне ведення господарства [7]. Режимми використання, захисту, охорони та відтворення лісів у межах територій Смарагдової мережі (Emerald Network) та потенційної мережі “Natura 2000” залишаються недостатньо визначеними, що унеможливує повноцінне поєднання лісокористування з цілями збереження біорізноманіття.

Охорона біорізноманіття у Лісовому кодексі України регламентована фрагментарно і не відповідає екосистемному підходу, закладеному в Лісовій стратегії ЄС до 2030 року [2].

Недостатньо врегульовано економіко-правовий статус екосистемних послуг лісів у контексті змін клімату. Належним чином не врегульовані також питання охорони, раціонального використання та відтворення лісових ресурсів, захисту ґрунтів і забезпечення розвитку екологічного туризму на території лісового фонду України, які в країнах ЄС розглядаються як ключові засади для реалізації принципів сталого ведення лісового господарства.

Важливим недоліком є також обмежена прозорість управління лісовим господарством та характер участі громадськості у прийнятті рішень в лісовому секторі. Незважаючи на міжнародні зобов'язання України, механізми доступу до інформації про лісокористування, лісовпорядні матеріали, плани рубок та екологічні наслідки господарської діяльності також залишаються недостатньо врегульовані у економіко-правовому аспекті. У цьому контексті в Лісовому кодексі України практично не враховано потенціал цифровізації лісового господарства, зокрема використання геоінформаційних систем (ГІС), відкритих електронних реєстрів та

цифрових платформ для підвищення прозорості, підзвітності й відкритої участі зацікавлених фізичних та юридичних осіб [7].

Отже, Лісовий кодекс України потребує комплексного та системного оновлення й удосконалення, спрямованого на впровадження принципів сталого розвитку, екосистемного й кліматично орієнтованого управління, цифровізації лісового господарства, а також формування належних правових засад для розвитку екологічного туризму відповідно до стандартів ЄС.

Гармонізація лісового законодавства України з правом ЄС є не лише умовою євроінтеграції, але й необхідною передумовою довгострокового збереження лісових екосистем та сталого ведення лісового господарства в Україні.

Із викладеного випливає, що основні недоліки діючого Лісового кодексу України зумовлені його недостатньою адаптованістю до сучасних викликів – зокрема наслідків війни, кліматичних змін, необхідності збереження біорізноманіття, підтримання екосистемних послуг, цифровізації лісового сектору, забезпечення сталого ведення лісового

господарства, розвитку екологічного туризму на території лісового фонду України тощо. Водночас актуальними залишаються питання посилення екологічної складової економіко-правового регулювання, підвищення ефективності державного контролю, вдосконалення механізмів охорони пралісів і старовікових лісів, стимулювання лісорозведення, розвитку туристично-рекреаційної функції лісів й реформування системи державного управління у цій сфері.

Для системного аналізу сучасних викликів і перспектив розвитку лісового господарства та екологічного туризму на території лісового фонду України доцільно виокремити основні науково-методичні напрями вдосконалення лісового законодавства з урахуванням принципів сталого ведення лісового господарства, екосистемного підходу та необхідності гармонізації з правом ЄС, що представлені у таблиці 1.

Виклики, реформування, проблеми та очікувані результати у сфері лісового господарства та екологічного туризму на території лісового фонду України схематично наведено на рисунку 1.

Таблиця 1 – Сучасні виклики та перспективи розвитку лісового господарства й екологічного туризму на території лісового фонду України

№ п/п	Сфера аналізу	Виявлені проблеми	Обґрунтовані результати / висновки	Запропоновані напрями вдосконалення
1	2	3	4	5
1	Соціально-екологічно-економічне значення лісів	Зростання антропогенного навантаження (війна, пожежі, незаконні рубки лісу, кліматичні зміни)	Доведено, що ліси України є ключовим елементом національного природного капіталу та виконують екосистемні, кліматорегулюючі й соціально-економічні функції	Посилення інтеграції екологічної складової в економіко-правове регулювання
2	Стан правового регулювання лісового господарства	Декларативність принципів сталого ведення лісового господарства	Встановлено, що чинний Лісовий кодекс України не забезпечує комплексного механізму реалізації принципів сталого ведення лісового господарства	Розроблення системи чітких індикаторів сталості та механізмів їх практичного впровадження
3	Гармонізація лісового законодавства України з правом ЄС	Невідповідність лісового законодавства України екологічним стандартам ЄС	Виявлено часткову невідповідність положень Лісового Кодексу України вимогам стратегії ЄС до 2030 року	Гармонізація лісового законодавства з нормами ЄС та впровадження екосистемного підходу
4	Біорізноманіття та природоохоронні території	Нечітке економіко-правове регулювання охорони пралісів і старовікових лісів України	Доведено необхідність удосконалення нормативно-правового регулювання територій Смарагдової мережі та потенційної Natura 2000	Посилення нормативно-правового регулювання щодо захисту пралісів, інтеграції вимог охорони оселищ у лісгосподарське планування
5	Вплив війни Росії проти України	Відсутність спеціальних норм щодо відновлення зруйнованих лісів і розмінування територій лісового фонду України	Встановлено наявність нормативно-правової невизначеності у сфері відновлення лісових екосистем на деокупованих територіях	Запровадження спеціального нормативно-правового регулювання щодо ведення лісового господарства в поствоєнний період
6	Контроль і незаконні рубки лісів	Недостатня ефективність державного контролю та цифровізації	Виявлено низький рівень прозорості управління та обліку лісових ресурсів	Розвиток цифрових реєстрів, ГІС-моніторингу, посилення санкцій та координації органів контролю

Закінчення таблиці 1

1	2	3	4	5
7	Кліматична політика України	Відсутність чітких адаптаційних механізмів лісової політики з кліматичними зобов'язаннями	Встановлено недостатній рівень інтеграції лісової політики з кліматичними зобов'язаннями України	Формування кліматично орієнтованої моделі управління лісовим господарством України
8	Лісистість території України	Низький рівень лісистості (16%) порівняно із середньоєвропейським (31%)	Встановлено стратегічну необхідність підвищення лісистості до оптимального рівня (20-24%)	Запровадження економічних стимулів для заліснення деградованих земель та залучення приватних власників
9	Екологічний туризм на території лісового фонду України	Фрагментарність нормативно-правового регулювання туристично-рекреаційної функції	Доведено значний потенціал розвитку екологічного туризму, зокрема в Українських Карпатах та Поліссі	Розроблення механізмів балансу між екологічним туризмом і збереженням екосистем
10	Управління та участь громадськості у прийнятті рішень у лісовому секторі	Обмежена прозорість і доступ до інформації у лісовому секторі	Виявлено недостатню участь громад у прийнятті рішень у лісовому секторі	Розширення механізмів публічної участі, відкритості даних і цифровізації управління лісовим господарством України

Джерело: розроблено авторами

Виклики (зовнішні та внутрішні чинники впливу):

- наслідки війни, зокрема знищення та забруднення лісів, замінування земель лісового фонду, виникнення та поширення лісових пожеж тощо;
- кліматичні зміни та їхній негативний вплив на лісові екосистеми;
- незаконні рубки лісу;
- недостатній рівень цифровізації процесів управління у сфері лісового господарства;
- нерівномірна лісистість на території України;
- відсутність належного економіко-правового механізму регулювання розвитку екологічного туризму на території лісового фонду України тощо

<p>Напрями трансформації (реформування)</p> <ul style="list-style-type: none"> – гармонізація лісового законодавства України з нормами та стандартами ЄС; – впровадження екосистемного підходу до ведення лісового господарства; – управління лісовим господарством із урахуванням кліматичних викликів і принципів сталого розвитку; – цифровізація лісового сектору, зокрема впровадження ГІС-технологій і створення відкритих електронних реєстрів; – посилення державного контролю та відповідальності за незаконні рубки; – встановлення особливого економіко-правового режиму для відновлення лісів на деокупованих територіях; – стимулювання заходів щодо охорони, збереження та відтворення лісових ресурсів; – сприяння розвитку екологічного туризму на території лісового фонду України тощо 	<p>Проблеми чинної системи економіко-правового регулювання:</p> <ul style="list-style-type: none"> – невідповідність норм Лісового кодексу України вимогам щодо запровадження комплексного механізму реалізації принципів сталого ведення лісового господарства; – недостатній рівень гармонізації національного лісового законодавства з положеннями Лісової стратегії ЄС до 2030 року; – відсутність чітко визначених індикаторів сталого ведення лісового господарства в Україні; – відсутність чітких механізмів адаптації лісової політики до кліматичних зобов'язань держави; – недосконалість механізмів спрямованих на забезпечення прозорості, участі громадськості, контролю та юридичної відповідальності у сфері використання лісових ресурсів тощо 	<p>Очікувані результати</p> <ul style="list-style-type: none"> – підвищення рівня екологічної безпеки; – збереження та відтворення біорізноманіття; – збільшення лісистості території; – відновлення пошкоджених лісових екосистем; – забезпечення прозорості управління лісовим господарством та належного обліку лісових ресурсів; – утвердження принципів сталого розвитку у сфері лісового господарства; – активізація євроінтеграційних процесів тощо
---	---	--

Рисунок 1 – Концептуальна модель удосконалення економіко-правового регулювання лісового господарства та екологічного туризму України в умовах сучасних викликів

Джерело: розроблено авторами

Висновки.

1. Лісове господарство України перебуває у стані системної трансформації, зумовленої наслідками війни Росії проти України, кліматичними змінами, деградацією лісових екосистем та інституційними проблемами, що вимагає комплексного економіко-правового реагування.

2. Чинний Лісовий кодекс України не повною мірою відповідає сучасним викликам та стандартам ЄС, оскільки містить декларативні положення щодо сталого ведення лісового господарства без належних механізмів їх практичної реалізації.

3. Недостатньою залишається гармонізація національного лісового законодавства з правом ЄС, зокрема в частині екосистемного підходу, кліматично орієнтованого управління, збереження біорізноманіття, розвитку екосистемних послуг, інтеграції вимог мережі Natura 2000 і Смарагдової мережі, а також регулювання розвитку екологічного туризму на території лісового фонду України.

4. Суттєвими проблемами є неефективність контролю за незаконними рубками, низький рівень цифровізації обліку лісових ресурсів та обмежена

прозорість управління лісовим сектором, що знижує результативність державного регулювання.

5. Питання відновлення лісів, пошкоджених унаслідок бойових дій, а також адаптації лісового господарства до кліматичних змін залишаються нормативно недостатньо врегульованими, що створює економіко-правову невизначеність у процесах відтворення та охорони лісових екосистем.

6. Туристично-рекреаційна функція лісів та належний розвиток екологічного туризму потребують чіткішого економіко-правового регулювання, з метою забезпечення балансу між господарським використанням лісових ресурсів і збереженням природних екосистем відповідно до стандартів ЄС.

7. Комплексне оновлення лісового законодавства України має передбачати впровадження принципів сталого розвитку, посилення екологічної складової економіко-правового регулювання, цифровізацію управління лісовим господарством, стимулювання лісовідновлення та активізацію участі громадськості, що стане передумовою довгострокового збереження лісових екосистем і сталого ведення лісового господарства в Україні.

Список використаних джерел:

1. Адаптація лісового законодавства України до стандартів ЄС. *Державне агентство лісових ресурсів України*, 25.03.2025. URL: <https://forest.gov.ua/news/adaptatsiia-lisovoho-zakonodavstva-ukrainy-do-standartiv-ies>
2. Аналіз відповідності Лісового кодексу України Лісовій стратегії ЄС до 2030 року. *WIF*. URL: <https://surl.li/drsztp>
3. Волковська Ю.І., Дубовіч І.А. Особливості економіко-правового регулювання сталого ведення лісового господарства України в умовах зміни клімату. *Економіка України*, Київ, 2023, № 9 (742). С. 70–83. DOI: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2023.09.070>
4. Гулик Г.С. Синергетика інтегрального застосування економіко-правових інструментів формування системи сталого лісокористування: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук. *Львів : РВВ НЛТУ України*. 23 с.
5. Державне агентство лісових ресурсів України (Держлісагентство) (2023b). Публічний звіт голови Держлісагентства України за 2023 рік. URL: <https://forest.gov.ua/storage/app/sites/8/uploaded-files/Публічний%20звіт%20Голови%202023.pdf>
6. Замула І.В., Кирилюк Д.Р. Розвиток екологічного туризму в Україні. *Економіка, управління та адміністрування*. 2023. Випуск № 2 (104). С. 3–9. DOI: [https://doi.org/10.26642/jen-2023-2\(104\)-3-9](https://doi.org/10.26642/jen-2023-2(104)-3-9)
7. Лісовий кодекс України (від 21 січня 1994 р., № 3852-ХІІ). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3852-12#Text>
8. Місінкевич Анна. Особливості реформування лісового законодавства у післявоєнний період в Україні. *Хмельницький Університет Управління та Права імені Леоніда Юзькова. Університетські наукові записки*, 2025, № 5 (107), С. 75–85.
9. Організація Об'єднаних Націй в Україні (ООН в Україні) (2021). Добровільний національний огляд щодо цілей сталого розвитку в Україні. URL: <https://surl.li/geovha>
10. Остропольський В.Л. Правове забезпечення розвитку екологічного туризму в Україні: сучасний стан та перспективи. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. Серія Право. 2025. Випуск 89: частина 2. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.89.2.44>
11. Соловій І.П., Динька П.К. та Гоголь Т.М. Реформування управління лісами і лісовим господарством України: контекст взаємодії з громадянським суспільством. *Ефективність державного управління*, 2024. Вип. 3/4 (80/81). URL: <https://epa.nltu.edu.ua/Archive/80/17.pdf>
12. Табенська О.І., Прилуцький А.М. Проблеми та перспективи розвитку екологічного туризму в Україні. *Економіка та суспільство*. 2023. Випуск 51, DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-51-37>.
13. Birgit Steck. Sustainable Tourism as a Development Option. Practical Guide for Local Planners, Developers and Decision Makers. *Eschborn: Federal Ministry for Economic Cooperation and Development*, 1999. URL: <https://www.meso-nrw.de/toolkit/Downloads/csd-7.pdf>
14. Forest Europe & UNECE/FAO, 2011. *Interactive database on indicators of sustainable forest management in Europe*. URL: <https://unece.org/forestry/press/forest-europe-and-unecefao-launch-interactive-database-indicators-sustainable-forest>

15. Kovtun Dmytro. Ensuring Compensation for Damage Caused to the Forest Fund of Ukraine in Connection with the Armed Aggression of the Russian Federation and Forest Restoration as Priorities of the State Fores. *Pravova derzhava*. Issue 35 (2024), pages 849–858. DOI: <https://doi.org/10.33663/0869-2491-2024-35-849-858>

16. Volkovska, Yu., Dubovich, I., Vyniarska, M., Petretchi, N.-M. (2023). Modern theoretical-methodical and practical problems of implementing the concept of sustainable forest use in Ukraine in the conditions of war. *Bulletin of the Transilvania University of Brasov*. Series II. Vol. 16(65) No. 2. P. 64–80. DOI: <https://doi.org/10.31926/but.fwiafe.2023.16.65.2.4>

References:

1. Adaptatsiia lisovoho zakonodavstva Ukrainy do standartiv ES (2025). [Adaptation of Ukrainian Forest Legislation to EU Standards]. *Derzhavne Aherentstvo Lisovykh Resursiv Ukrainy vid 25.03.2025 r.* Available at: <https://forest.gov.ua/news/adaptatsiia-lisovoho-zakonodavstva-ukrainy-do-standartiv-ies> (in Ukrainian)

2. Analiz vidpovidnosti Lisovoho kodeksu Ukrainy Lisovii stratehii ES do 2030 roku (2025). [Analysis of the Compliance of the Forest Code of Ukraine with the EU Forest Strategy until 2030]. *WWF*. Available at: <https://surl.li/drstzp> (in Ukrainian)

3. Volkovska Yu. I., Dubovich I. A. (2023). Osoblyvosti ekonomiko-pravovoho rehuliuвання staloho vedenia lisovoho gospodarstva Ukrainy v umovakh zminy klimatu [Features of economic and legal regulation of sustainable forest management in Ukraine under climate change]. *Ekonomika Ukrainy*, no. 9 (742), pp. 70–83. DOI: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2023.09.070> (in Ukrainian)

4. Hulyk H. S. (2013). Synerhetyka integralnogo zastosuvannya ekonomiko-pravovykh instrumentiv formuvannya systemy staloho lisokorystuvannya [Synergetics of integral use of economic and legal instruments for sustainable forest management system]. *Avtoref. dys. kand. ekon. nauk. Lviv: RVV NLTU Ukrainy*, 23 p. (in Ukrainian)

5. Derzhavne ahentstvo lisovykh resursiv Ukrainy (Derzhlisahentstvo) (2023). Publichnyi zvitholovy Derzhlisahentstva Ukrainy za 2023 rik [Public report of the Head of the State Forest Resources Agency of Ukraine for 2023]. *Derzhavne ahentstvo lisovykh resursiv Ukrainy*. Available at: <https://forest.gov.ua/storage/app/sites/8/uploaded-files/Публічний%20звіт%20Голови%202023.pdf> (in Ukrainian)

6. Zamula I. V., Kyryliuk D. R. (2023). Rozvytok ekolohichnoho turyzmu v Ukraini [Development of ecological tourism in Ukraine]. *Ekonomika, upravlinnia ta administruvannya*, no. 2 (104), pp. 3–9. DOI: [https://doi.org/10.26642/jen-2023-2\(104\)-3-9](https://doi.org/10.26642/jen-2023-2(104)-3-9) (in Ukrainian)

7. Lisovyi kodeks Ukrainy (1994). [Forest Code of Ukraine (21 January 1994, № 3852-XII)]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3852-12#Text> (in Ukrainian)

8. Misinkevych A. (2025) Osoblyvosti reformuvannya lisovoho zakonodavstva u pisliavoyennyi period v Ukraini [Features of forest legislation reform in the post-war period in Ukraine]. *Universytetski naukovy zapysky*, no. 5 (107), pp. 75–85. (in Ukrainian)

9. Orhanizatsiia Obiednanykh Natsii v Ukraini (OON v Ukraini). Dobrovilnyi natsionalnyi ohliad shchodo tsilei staloho rozvytku v Ukraini (2021). [Voluntary national review on the Sustainable Development Goals in Ukraine]. *Orhanizatsiia Obiednanykh Natsii v Ukraini*. Available at: <https://surl.li/geovha> (in Ukrainian)

10. Ostropol'skyi V. L. (2025). Pravove zabezpechennia rozvytku ekolohichnoho turyzmu v Ukraini: suchasnyi stan ta perspektyvy [Legal support of ecological tourism development in Ukraine: current status and prospects]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho Natsionalnoho Universytetu. Seriya Pravo*, no. 89: part 2. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.89.2.44> (in Ukrainian)

11. Solovii I. P., Dynka P. K., Hohol T. M. (2024) Reformuvannya upravlinnia lisamy i lisovym gospodarstvom Ukrainy: kontekst vzaiemodii z hromadianskyim suspilstvom [Reforming forest management in Ukraine: interaction with civil society]. *Efektivnist derzhavnogo upravlinnia*, no. 3/4 (80/81). Available at: <https://epa.nltu.edu.ua/Archive/80/17.pdf> (in Ukrainian)

12. Tabenska O. I., Prylutskyi A. M. (2023). Problemy ta perspektyvy rozvytku ekolohichnoho turyzmu v Ukraini [Problems and prospects of ecological tourism development in Ukraine]. *Ekonomika ta suspivstvo*, no. 51. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-51-37> (in Ukrainian)

13. Birgit Steck (1999). Sustainable Tourism as a Development Option. Practical Guide for Local Planners, Developers and Decision Makers. *Eschborn: Federal Ministry for Economic Cooperation and Development*. Available at: <https://www.meso-nrw.de/toolkit/Downloads/csd-7.pdf>

14. Forest Europe & UNECE/FAO (2011). *Interactive database on indicators of sustainable forest management in Europe*. Available at: <https://unece.org/forestry/press/forest-europe-and-unecefao-launch-interactive-database-indicators-sustainable-forest>

15. Kovtun Dmytro (2024). Ensuring Compensation for Damage Caused to the Forest Fund of Ukraine in Connection with the Armed Aggression of the Russian Federation and Forest Restoration as Priorities of the State Fores. *Pravova derzhava*. Issue 35 (2024), pages 849–858. DOI: <https://doi.org/10.33663/0869-2491-2024-35-849-858>

16. Volkovska, Yu., Dubovich, I., Vyniarska, M., Petretchi, N.-M. (2023). Modern theoretical-methodical and practical problems of implementing the concept of sustainable forest use in Ukraine in the conditions of war. *Bulletin of the Transilvania University of Brasov* • Series II • Vol. 16(65) No. 2. P. 64–80. DOI: <https://doi.org/10.31926/but.fwiafe.2023.16.65.2.4>

Дата надходження статті: 25.02.2026

Дата прийняття статті: 11.03.2026

Дата публікації статті: 00.00.2026